

ONA TILI VA O'QISH SAVONXONLIGIDA SINFDAN TASHQARI ISHLAR DARSLARIDA BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARINING MUSTAQIL ISHLASH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH

Uzoqov Asomiddin Shoymardon o'g'li
Termiz davlat pedagogika instituti talabasi
BT 2-bosqich talabasi
Ilmiy rahbar: Xurramova Sanobar

Annotatsiya: Ushbu maqolada Ona tili va o'qish savonxonligida sinfdan tashqari ishlar fanidan o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini boshlang'ich sinfdan shakllantirish, darsda turli metodlardan foydalanish haqida alohida to'xtalib o'tamiz.

Kalit so'zlar: nutq, o'quvchilar, til, metodlar, lug'at boyligi, rivojlantirish, BBB metodi.

Ona tili va o'qish savodxonligi fanini o'qitishda asosiy e'tibor o'quvchida tilga doir to'rt ko'nikma: o'qib tushunish, tinglab tushunish, nutq so'zlar va yozish hamda grammatik savodxonlikni shakllantirishga qaratiladi. Shu jumladan ta'lim berishda kommunikativ yondashuvga asoslaniladi, ya'ni tilning muloqot vazifasi birlamchidir. Shuningdek faoliyatga yo'nalgan yondashuv, ongli yondashuv, kashfiyotchilik yondashuvi farqli va tanqidiy yondashuv kabilar e'tiborda bo'lishi lozim. O'quvchilarning ijodiy tafakkurini mustaqil fikrlash darajasi va nutqini o'stirishning zaruriy omillaridan biri lug'atlar ustida ishlashdir. Agar o'quvchi va uning tildan bajargan ishlari ko'zda tutilsa, nutq o'stirish deganda tilni har tomonlama (talaffuzi, lug'ati, sintaktik qurilishini, bog'lanishli nutqni) faol amaliy o'zlashtirish tushuniladi.

Agar o'qituvchi nazarda tutilsa, nutqni rivojlantirish deganda, o'quvchilarning talaffuzi, lug'at boyligi, sintaktik qurilishi va bog'lanishli nutqni faol egallashlariga yordam beradigan metod va usullarni qo'llash tushuniladi. Shuning uchun ham milliy o'quv dasturiga ko'ra o'quvchilarda nutqiy kompetensiyani shakllantirishga e'tibor beriladi va sinflar kesimida amalga oshiriladi.

Tilning rivojlanishi deganda biz lug'at boyligimizning oshishi, so'zlarni o'z o'rnida qo'llay olishimiz kabi tushunchalar tushuniladi. „Amalga oshirilayotgan islohotlarning asosiy maqsadi har bir fuqaroning shaxs sifatida shakllanishi uchun, o'z qobiliyatini, o'z talantini ishga solib hayotini yanada yaxshilanishi, ma'nan boyitishi uchun barcha imkoniyatni yaratib berishdan iboratdir”

Birinchi prezidentimiz I.A.Karimovning bu so'zlaridan mustaqillikka erishganimizdan buyon yoshlarga qanday e'tibor berilayotganligi qanday imkoniyatlar eshigi ochib berilayotganligini ko'rsak bo'ladi. Shuningdek boshlang'ich sinflarda

qo'llaydigan metodlarga alohida to'xtalib o'tamiz. Darsning innovatsion texnologiyalar asosida olib borilishi dars samaradorligini yanada oshiradi. Shuningdek, bir qator metodlar, jumladan:

- “Aqliy hujum” metodi;
- “Kalaster” metodi;
- “Ven diagrammasi” metodi;
- “Qora quti” metodi;
- “B B B” metodi

Klaster - (tutam, bog'lam) - axborot xaritasini tuzish yo'li - barcha tuzilmaning mohiyatini markazlashtirish va aniqlash uchun qandaydir biror asosiy omil atrofida g'oyalarni yig'ish.

“Klaster” metodi yordamida o'zlashtirilgan bilimlarni mustahkamlash quyidagicha amalga oshiriladi:

Ta'lim oluvchilar guruhlarga bo'linadilar va ularga belgilangan vaqt ichida mavzu bo'yicha qanday tushunchalarni o'zlashtirgan bo'lsalar, ularni qog'ozga yozish vazifasi topshiriladi.

Vazifani bajarish jarayonida fikrlarning to'g'ri yoki noto'g'riligiga ahamiyat bermaslik, nimani o'ylagan bo'lsa, shuni yozib berish talab etiladi.

Yozuvning texnik (orfografik, mantiqiy va h.k.) jihatlariga e'tibor berilmaydi. Fikrlar tugagandan keyin guruh a'zolari tushunchalarni mantiqiy jihatdan bir-birlariga bog'lab chiqadilar.

Ushbu metodlar boshlang'ich sinf o'quvchilarini mustaqil ravishda bfiukrlay olish qobiliyatini rivojlantiradi. Bu metodlarni biz pedagoglar maktabda qo'llasak darsimiz ancha samarali va namunali tarz o'tadi. Ushbu metodlardan “BBB” (Bilaman –Bilib oldim –Bilishni xohlayman) metodini oladigan bo'lsak , o'quvchilar egallagan bilimlarini hisobga olgan holda ularni kengaytirish va chuqurlashtirishda qo'llaniladi. Bu metod Blum taksonomiyasi deb ham yuritiladi. Usul va metodlar o'quv jarayoni sifatini hal qilib beradi. O'quvchilarning mavzuni sifatli va namunali tarzda o'zlashtirishida, fikrlash qobiliyatining rivojlanishiga ham ta'sirini o'tkazmay qo'ymaydi.

Xulosa qilib aytganda, hozirgi zamon o'qituvchidan ijodkorlikni, o'z fikrini o'quvchilarga yetkaza olishni talab qiladi. Unda pedagogik tajribaning yuqori bo'lishi, muloqot madaniyati, nutq madaniyatining shakllangan bo'lishi, o'z-o'zini boshqarish qobiliyatining mavjudligi, bilim, ko'nikma va malakaning namoyon bo'lishi, uning pedagogik mahoratga ega ekanligini ko'rsatadi. Zero, darsning samaradorligi o'qituvchining mahoratiga bog'liqdir. malakaning bo'lishi, uning pedagogik mahoratga ega ekanligini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. A'zam Xoliqov „Pedagogik mahorat“ „Tafakkur-Bo‘stoni“ Toshkent- 2011, 124-bet
2. Karimov I.A. Barkamol Avlod-O‘zbekiston taraqqiyotining poydevori Toshkent, Sharq nashriyoti-matbaa konserni 1997 4. Xalqaro tadqiqotlarda boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining o‘qish savodxonligini baholash (Boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari, metodistlar va soha mutaxassisleri uchun metodik qo‘llanma). Ta’lim inspeksiyasi huzuridagi Ta’lim sifatini baholash bo‘yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish milliy markazi. Toshkent, 2019-yil, 92 bet. 16-bet.
3. Ona tili va o‘qish savodxonligi [Matn]: 1-sinf o‘qituvchilari uchun metodik qo‘llanma / I. Azimova [va boshq.]. – Toshkent: Respublika ta’lim markazi, 2021. – 128 b.
4. Ona tili va o‘qish savodxonligi. 1-qism [Matn]: darslik 1-sinf uchun / K. Mavlonova [va boshq.]. – Toshkent: Respublika ta’lim markazi, 2021. – 104 b.
5. “Ona tili va o‘qish savodxonligi”.1-qism B-37: darslik 2-sinfi uchun/ Iroda Azimova, Klaraxon Mavlonova, Sa’dullo Quronov, Shokir Tursun. - Toshkent: Respublika ta’lim markazi, 2021.- 118b.